

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

(Представлено к.е.н., доц. Степура М.О.)

У статті розкрито теоретичні аспекти обліку витрат та визначення собівартості озимої пшениці, визначено особливості галузі рослинництва, які необхідно враховувати під час організації бухгалтерського обліку,

Ключові слова: *собівартість, продукція рослинництва, рослинництво, виробництво.*

Постановка проблеми. Для України нарощування виробництва сільськогосподарської продукції має стратегічне значення для підйому національної економіки, тому що при успішному його розвитку створюються умови для подолання кризового стану ряду суміжних галузей. Управління витратами на виробництво сільськогосподарської продукції на підприємствах є важливим засобом побудови системи обліку витрат, з урахуванням стратегічних та тактичних цілей і вимог керівництва. Це складний процес, що передбачає не тільки зважену класифікацію, а й систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, прийняття рішень щодо поліпшення структури собівартості продукції, ціноутворення [6].

Рослинництво є важливим сектором економіки держави та джерелом прибутків суб'єктів підприємницької діяльності. Тому збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва та покращення її якості є актуальним питанням. В зв'язку з цим питання обліку в галузі рослинництва є досить вагомими, оскільки лише облік є єдиним джерелом інформації, необхідної для управління та контролю за економічними показниками виробництва продукції рослинництва.

Продукція рослинництва знаходиться у тісному зв'язку з кількісними і якісними характеристиками витрачених ресурсів. Дослідження таких взаємозалежностей є досить трудомістким процесом. Присутня постійна ймовірність витрат як на етапі виробництва, проходження продукції, так і на стадії продажу [2].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питань методології обліку витрат та калькулювання собівартості продукції рослинництва зробили такі вітчизняні вчені, як: Ф.Бутинець, В.Палий, М.Чумаченко, Л.Хорунжий, О.Юрківський, В.Моссаковський, М.Дем'яненко, В.Лінник, П.Хомин, В.Дерій, О.Радченко та інші. В їх наукових працях висвітлюються найбільш актуальні та проблемні питання калькулювання собівартості продукції рослинництва.

Метою статті є дослідження порядку проведення калькулювання собівартості озимої пшениці на сільськогосподарських підприємствах.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні розвиток сільського господарства як галузі, що забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість сировиною, має пріоритетне значення. А для ефективної роботи підприємств даної галузі важливе значення має правильна і раціональна організація їх роботи, а також

планування всіх витрат та доходів у рамках загального управління підприємством. У свою чергу, саме витрати виробництва сільськогосподарської продукції є економічною основою собівартості, яка дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва, реалізація яких сприяє забезпеченню соціального та економічного розвитку підприємств галузі сільського господарства [3].

Рослинництво як галузь народного господарства характеризується низкою особливостей: вплив природних і соціальних факторів. Земля й рослини є не лише засобом, але й предметами праці. На процес виробництва в сільському господарстві впливають також і погодні умови. Ці особливості необхідно враховувати під час організації бухгалтерського обліку. На відміну від інших засобів, які в процесі виробництва поступово зношуються, внаслідок чого їх через певний проміжок часу необхідно замінювати новими, земля є незмінним засобом виробництва. За раціонального використання вона не тільки не зношується, а навпаки – підвищує свою родючість. Виробничий цикл у рослинництві триває значний час: до одного року (кукурудза, зернові культури тощо); кілька років (виращування багаторічних насаджень). Тому необхідно на підприємстві побудувати належну організацію обліку витрат за принципами відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік» [7].

У процесі виробництва використовують природні ресурси, сировину, матеріали, паливо, енергію, трудові ресурси, основні засоби і одержують готову продукцію, яку потім реалізують. Характерною особливістю цього процесу є формування витрат на виробництво продукції, що становлять її виробничу собівартість, тому до витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу [5, с. 318].

Рахунки бухгалтерського обліку повинні вчасно, у повному обсязі та реально відтворювати інформацію фактичних витрат на виготовлення продукції, яка застосовується для обрахунку фактичної собівартості конкретних її різновидів, у тому числі здійснювати контроль раціонального використання виробничих ресурсів.

Калькулювання собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) здійснюють з метою визначення ефективності запланованих і фактично здійснених агротехнічних, технологічних, організаційних та економічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва й для обґрунтування цінової політики підприємства [1].

Собівартість продукції (робіт, послуг) — це поточні витрати підприємства, пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт і наданням послуг. У плануванні й бухгалтерському обліку визначають виробничу собівартість продукції та собівартість реалізованої продукції.

Метою обліку витрат та визначення собівартості озимої пшениці є документоване, своєчасне, повне і достовірне відображення фактичних витрат на її виробництво для забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Калькулювання собівартості одиниці продукції здійснюється для визначення ефективності запланованих і фактично здійснених агротехнічних, технологічних, організаційних і економічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва та для обґрунтування цінової політики підприємства [1].

Точність та обґрунтованість калькуляційних розрахунків для визначення собівартості озимої пшениці є важливою передумовою об'єктивності цілого ряду

важливих економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств. Розрахунок собівартості озимої пшениці здійснюється в такій послідовності:

- поділяються між окремими об'єктами планування та обліку витрати з утримання необоротних активів;
- визначається собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв;
- розподіляються загальні витрати: на зрошення та осушення земель, включаючи витрати на утримання меліоративних споруд, на вапнування та гіпсування ґрунтів та на утримання поєзисних смуг;
- розподіляються бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати;
- визначається загальна сума виробничих витрат за об'єктами обліку;
- визначається собівартість продукції рослинництва;
- визначається собівартість продукції підсобних промислових виробництв з переробки рослинницької продукції;
- визначається собівартість товарної продукції рослинництва, тваринництва та підсобних промислових виробництв [4, с.382].

Витрати на вирощування і збирання зернових культур становлять собівартість зерна, зерновідходів та соломи. При розрахунках собівартості в першу чергу із загальної суми витрат виключають собівартість соломи (полови), стебел кукурудзи.

Собівартість соломи визначають, виходячи із розрахунково-нормативних витрат на її збирання, транспортування, скиртування й інші роботи відповідно до прийнятої у господарстві технології. Решту витрат розподіляють між зерном і зерновідходами, при цьому зерно приймається за одиницю, а зерновідходи прирівнюються до нього за коефіцієнтом, який розраховують за вмістом у них повноцінного зерна. У разі вирощування товарного насіння зернових культур загальну суму витрат, включаючи додаткові витрати, що безпосередньо пов'язані з одержанням насінневого зерна відповідних репродукцій (без вартості рядового зерна та зерновідходів), розподіляють між цими класами насіння (супереліта, еліта, першої та другої репродукції) пропорційно до його вартості за реалізаційними цінами. Собівартість 1 ц насіння визначають діленням суми витрат, віднесених на насіння відповідного класу, на його масу після доробки.

Калькулювання собівартості зернових культур продукції рослинництва та визначення вартості побічної продукції має значну специфіку пов'язану з особливостями вирощування такої продукції. При цьому аналітичний облік виробничих витрат необхідно організувати за видами виробництв і культур, за основними статтями витрат, а також за внутрішньогосподарськими підрозділами.

Висновки. Отож, визначення собівартості продукції — складний та послідовний процес, який потребує точності ведення обліку та відповідальності працівників на кожному етапі обробки інформації. Для сільськогосподарських підприємств визначення собівартості продукції рослинництва є вкрай необхідним, оскільки така інформація дозволяє зробити висновки про ефективність господарської діяльності та процесу виробництва, а також забезпечує інформацією для здійснення управлінського обліку та задоволення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Список використаної літератури:

1. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: від 18.05.2001 р.

[Електронний ресурс] / Наказ № 132 Міністерства аграрної політики України. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.1&nobreak=1>.

2. Моссаковський В. Про управлінський облік // Бухгалтерський облік і аудит. -2006.№10.- с.37-44.

3. Моршенко Т.С. Особливості визначення собівартості основних видів сільськогосподарської продукції / Т.С. Моршенко, А.В. Ткаленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua

4. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : Підручник. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2004. – 495 с.

5. Саблук П. Т. Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах [Текст] / П. Т. Саблук, В. Б. Моссаковський, Л. К. Сук. – К. : Урожай, 1998. – 416 с.

6. Станівчук Д.В. Проблеми обліку витрат та виходу продукції рослинництва/ Д.В. Станівчук, К.В. Бурко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75257.doc.htm

7. Собченко А.Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва / А. Собченко // Agricultural and resource economics: international scientific e-journal. - 2016. - Vol. 2, № 2. - С. 36-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_2_6

8. Юрківський О.Й. Роль управлінського обліку в підвищенні ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств// Економіка АПК. - 2004. -№1.- с.93-95.

References:

1. Ministry of Agrarian Policy of Ukraine (2001) “Guidelines on planning, accounting and calculation of cost of goods (works, services) farm”, available at: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.1&nobreak=1>

2. Mossakovskij V. Pro upravlinskyj oblik [Accounting and Auditing], 2006, no 10, P.37-44

3. Morschenok T.S., Tkalenko A.V. Osoblyvosti vyznachennia sobivartosti osnovnykh vydiv sil'skogospodarskoj produktsii, available at: www.zgia.zp.ua

4. Nelep V.M. Planuvannya na ahrarnomu pidpryyemstvi Pidruchnyk. [Planning for the agricultural enterprise: Textbook]. Kiev, KNEU, 495 p.

5. Sabluk P.T., Mossakovskij V.B., Suk L.K. Bukhhalters'kyk oblik u sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh [Accounting for farms], Kiev, Urozhay, 416 p.

6. Stanivhuk D.V., Burko K.V. Problemy obliku vytrat ta vykhodu produktsiyi roslыnnystva [Issues related costs and crop yields] available at: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75257.doc.htm

7. Sobchenko A. Teoretychni aspekty pobudovy obliku vytrat na vyrobnystvo produktsiyi roslыnnystva [Theoretical Aspects of cost accounting for crop production, 2016, Vol. 2, no 2. - P. 36-46,available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2016_2_2_6

8. Yurkivskyy O.Y. Rol' upravlins'koho obliku v pidvyshchenni efektyvnosti funktsionuvannya sil's'kohospodarskykh pidpryyemstv [Economics of agriculture], 2004, no 1, P. 93-95

ГОГУЛЯ Ольга Вікторівна – магістр Житомирського національного агроєкологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси: обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку калькулювання собівартості продукції рослинництва